

ผลของการใช้ชุดกิจกรรม “Digital Balance” ที่มีต่อบทบาทของผู้ปกครอง
ในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย

อัฐณีญา สัจจะพัฒนกุล¹

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทความวิจัย

รับต้นฉบับ: 20 กันยายน 2564

รับตีพิมพ์: 6 มิถุนายน 2566

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม “Digital Balance” กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองเด็กวัยอนุบาลในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จังหวัดกำแพงเพชร 40 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) ชุดกิจกรรม “Digital Balance” 2) แบบประเมินบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย และ 3) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองที่ได้รับการใช้ชุดกิจกรรม “Digital Balance” มีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าชุดกิจกรรม “Digital Balance” สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยได้

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรม บทบาทผู้ปกครอง การรู้เท่าทันสื่อ เด็กปฐมวัย

¹ การติดต่อและการร้องขอบทความนี้ กรุณาส่งถึง อัฐณีญา สัจจะพัฒนกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

THE EFFECT OF USING THE “DIGITAL BALANCE” ACTIVITY PACKAGE ON THE ROLE OF PARENTS TO PROMOTE MEDIA LITERACY SKILLS FOR EARLY CHILDHOOD CHILDREN

Atthaneeya Sajjapattanakul ¹

Kamphaeng Phet Rajabhat University

Research Article

Received: 20 September 2021

Accepted: 6 June 2023

The purpose of this research is to compare the roles of parents in promoting media literacy skills for early childhood children before and after using the “Digital Balance” activity package. Stratified random sampling was used to obtain sample group of 40 parents of kindergarten children in preschool child development centers, Kamphaeng Phet Province, using. The research tools were 1) the “Digital Balance” activity package, 2) the parental role assessment form in promoting media literacy skills for early childhood children, and 3) a semi-structured interview form. Data were analyzed by frequency distribution, mean, standard deviation, t-test and content analysis.

Keywords: Activity Packages, Media literacy, the parental role, Preschoolers

---

¹Correspondence concerning this article and requests for reprints should be addressed to Atthaneeya Sajjapattanakul
Kamphaeng Phet Rajabhat University .....

บทนำ

ปัจจุบัน “สื่อ” เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีพลวัตอย่างยิ่งต่อการหล่อหลอมบุคลิกภาพและสร้างชุดความคิดในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตราที่ 66 ได้ระบุว่า ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของศักยภาพของเด็กที่มีต่อเทคโนโลยี หากเด็กมีศักยภาพเพียงพอก็จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต

การขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อได้ถูกดำเนินการและให้ความสำคัญระยะหนึ่งแล้ว ในปี 2003 องค์การยูเนสโกได้จัดสัมมนาการรู้สารสนเทศเพื่อสร้างความตระหนักในสำคัญของการพิจารณาการเลือกใช้สารสนเทศ (The United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, 2003) จากเอกสาร พ.ศ. เรื่อง Media and Information Literacy: Policy and Strategies Guidelines ได้นำเสนอความเชื่อมโยงของการรู้เท่าทันสื่อกับข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีดิจิทัลโดยคำนึงถึงการเข้าถึงของประชาชนอย่างกว้างขวาง การหลอมรวมของช่องทางการเผยแพร่สารสนเทศและสื่อในหลากหลายรูปแบบเพื่อพัฒนาประชาชนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นในการแสวงหาข่าวสารที่เป็นประโยชน์มากที่สุดและสามารถใช้เสรีภาพในการแสดงออก เนื่องจากการหลอมรวมของเทคโนโลยีทำให้ไม่สามารถแยกการรู้เท่าทันออกไปตามแต่ละประเภทของสื่อได้ ยูเนสโกจึงได้สร้างกรอบความคิดที่กว้างขวางครอบคลุมภายใต้แนวคิดเรื่อง Media and information literacy หรือ MIL ขึ้น จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2560 ทางสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน และเครือข่ายได้กำหนดคำว่า ดิจิทัล (Digital) มารวมภายใต้ชุดคำที่เรียกว่า เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล (Media and Information Literacy and Digital/MIDL) จุดมุ่งเน้นของสถาบันสื่อเด็กและเยาวชนคือเพื่อสร้างสมรรถนะให้แก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องโครงสร้างระบบสื่อสารสนเทศ และสื่อดิจิทัล เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคมให้ดีขึ้น รวมทั้งมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในระดับโครงสร้างวัฒนธรรม นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2558 ได้มีการกำหนดพระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ขึ้น โดยหนึ่งในวัตถุประสงค์คือการส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนโดยเฉพาะเด็กเยาวชน และครอบครัวให้มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ เผื่อระวังสื่อที่ไม่ปลอดภัยและไม่สร้างสรรค์ และสามารถใช้อยู่ในการพัฒนาตนเอง แสดงให้เห็นถึงความตระหนักในสำคัญของการใช้สื่อและการรู้เท่าทันสื่อที่เริ่มมีมากขึ้นในประเทศไทย (เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2558) จากการขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และ

ดิจิทัลที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นว่าการอยู่ท่ามกลางสื่อที่ส่งสารตลอดเวลาจำเป็นต้องสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กให้เกิดการคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม การรู้เท่าทัน และการรู้จักใช้สื่อให้เกิดประโยชน์เพื่อการใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม

ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลมีความหลากหลายโดย Ivanovic (2014) ได้กล่าวว่า สื่อในปัจจุบันมีความหลากหลายและสื่อแต่ละประเภทสามารถทำหน้าที่ให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ สื่อจัดเป็นเครื่องมือที่สำคัญในด้านการศึกษาดังแต่ระดับชั้นปฐมวัยจนกระทั่งถึงระดับมหาวิทยาลัย เห็นได้จากรายการทางโทรทัศน์ เว็บไซต์ และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ดังนั้นจึงควรให้การศึกษแก่เด็กเพื่อพัฒนาศักยภาพในการใช้แหล่งข้อมูลจากสื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และเป็นการเสริมทักษะให้เด็กรู้จักคิดวิเคราะห์และประเมินคุณค่าของสื่อที่ตนพบเจอได้ (Potter, 2011) ขณะที่ National Association for Media Literacy Education (2007) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการรู้เท่าทันสื่อ คือ การพัฒนานิสัยของการรู้จักตั้งคำถามและทักษะของการเป็นนักวิเคราะห์และประเมินคุณค่าอย่างมีเหตุมีผล การเป็นนักสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และเป็นประชากรโลกที่ตื่นตัวตลอดเวลา ในประเทศไทยมีผู้ให้คำนิยามถึงการรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่ พรทิพย์ เย็นจะบก (2557) กล่าวถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อในเด็กปฐมวัยว่าการสอนให้เด็กมีการเรียนรู้เท่าทันสื่อควรเริ่มตั้งแต่ปฐมวัยเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันกับเด็กเมื่อโตขึ้น เด็กรู้จักวิเคราะห์และมีการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับสื่อด้วยโดยจะได้ไม่ตกอยู่ในผลกระทบด้านลบของสื่อ

การให้ความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อนั้นควรทำตั้งแต่แรกเกิดและทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสร้างความรู้พื้นฐานที่จะต่อยอดความรู้ให้เด็กได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ Rogow (2015) ระบุว่า เด็กวัย 5 ปีขึ้นไปรู้เท่าทันสื่อจะสามารถใช้คำถามที่เกี่ยวข้องกับความคิดและข้อมูลที่ใช้อย่างน้อย 2 ช่องทางเพื่อให้ได้คำตอบที่มีความน่าเชื่อถือ สามารถแสดงความเชื่อมโยงคำตอบเข้ากับหลักฐานที่สามารถยืนยันได้ รวมทั้งแสดงเหตุผลที่เข้าใจง่ายถึงการเลือกภาพที่เหมาะสมเพื่อประกอบเรื่องราวหรือรายงานที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้น นอกจากลักษณะที่ระบุไปในข้างต้นแล้วนั้นยังรวมถึงการสร้างสรรค์หรือแบ่งปันเรื่องราวหรือรายงานที่มีการใช้ภาพ เสียง และคำศัพท์ การศึกษาโมเดลการเรียนรู้เท่าทันสื่อของเด็ก พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลมากที่สุดที่ส่งผลในเชิงบวกต่อการเรียนรู้เท่าทันสื่อของเด็ก โดยการสนับสนุนทางสังคมสามารถทำได้จากทางบ้านและทางโรงเรียนโดยครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญอันดับแรกที่สุดที่สร้างประสบการณ์ขัดเกลาและปลูกฝังทัศนคติในเรื่องต่าง ๆ ให้กับเด็กนักเรียน นอกจากนี้ครอบครัวยังมีผลต่อการสร้างพฤติกรรมและการรับรู้ของบุคคลด้วยเช่นกัน (สุรเกียรติ์ ธาดาวัฒนวิทย์, 2556) อย่างไรก็ตามบทบาทและหน้าที่ของครอบครัวในการมีส่วนร่วมในประเด็นดังกล่าวยังมีไม่มากนัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ

จิราภรณ์ มากมี (2563) กล่าวว่า ปัจจุบันปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยยังมีอยู่มาก โดยผู้ปกครองมีความเชื่อว่าหน้าที่ในการดูแลเด็กและการจัดกิจกรรมควรจะเป็นหน้าที่ของผู้ดูแลเด็กเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตามครอบครัวถือเป็นสถาบันที่มีส่วนในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อโดยผู้ปกครองสามารถเข้ามา มีบทบาทโดยการเป็นสื่อกลางในการใช้สื่อของเด็ก (Parental Mediation) การจัดการและกำหนดแบบแผนการใช้สื่อของแต่ละครอบครัวมีความแตกต่างกัน บางครอบครัวมีการกำหนดกฎของการใช้สื่อที่มีต่อเด็กอย่างชัดเจน แต่บางครอบครัวใส่ใจในประเด็นการบริโภคสื่อของเด็กเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (Roberts et al, 2005) ทั้งนี้ Mendoza (2009) กล่าวว่า การเป็นสื่อกลางของผู้ปกครอง (Parental Mediation) ที่เชื่อมโยงและตั้งคำถามเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อผู้ปกครองสามารถสนับสนุนการใช้สื่อของเด็กที่กระทำได้ 3 ทาง คือ การมีส่วนร่วมรับชมสื่อพร้อมกับเด็ก การมีส่วนร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ในการรับชมสื่อของเด็ก และการเป็นผู้ที่พูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับการใช้สื่อ Mille (2005) กล่าวว่า การเป็นสื่อกลางของผู้ปกครองและการรู้เท่าทันสื่อมี 3 ด้าน คือ การสังเกตการณ์ร่วม กล่าวคือ ผู้ปกครองจะต้องทำหน้าที่ในการรับชมสื่อพร้อมกับเด็กโดยปราศจากการวิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาของสื่อที่กำลังรับชม นอกจากนี้ผู้ปกครองต้องทำหน้าที่กำหนดกฎเกณฑ์ ข้อจำกัด การรับชมสื่อของเด็กทั้งในแง่ของเนื้อหาและเวลาที่อนุญาตให้เด็กใช้สื่อ ให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจ การประยุกต์ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการเมินค่าของสื่อเพื่อให้เด็กมีวิจารณญาณที่ดีต่อการใช้สื่อต่อไปในอนาคต

จากการลงพื้นที่สำรวจสภาพและปัญหาในประเด็นการรู้เท่าทันสื่อ ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จังหวัดกำแพงเพชร กับคุณครูและผู้ปกครองโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม (Focus group) พบว่าเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จังหวัดกำแพงเพชรมีการใช้สื่อผ่านจอมากเกินกว่า 1 ชั่วโมงต่อวัน โดยปราศจากการควบคุมเนื้อหาสาระ ส่งผลให้เด็กได้รับสื่อในปริมาณมากและมีเนื้อหาไม่เหมาะสม ขาดการคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองเนื้อหา ซึ่งบุคคลที่สำคัญที่จะสร้างทักษะความฉลาดทางดิจิทัลและเป็นแบบอย่างในการใช้สื่อที่ดีคือผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย ผู้ปกครองจำเป็นต้องดูแลเอาใจใส่ต่อการบริโภคสื่อของเด็กอยู่เสมอ และจำเป็นต้องสร้างทักษะให้เด็กปฐมวัยจำแนกสื่อที่มีคุณค่าและสื่อที่มีความเสี่ยง โดยใช้กระบวนการปลูกฝังของผู้ปกครอง และครูปฐมวัยอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบที่ปฏิบัติผ่านการจัดประสบการณ์ในกิจกรรมต่างๆและการเป็นแบบอย่าง รวมถึงการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านบวกของการใช้สื่อ นำไปสู่การเกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปวิเคราะห์ ประยุกต์ และแยกแยะข้อมูลต่อไป

ด้วยความสำคัญและความเป็นมาในข้างต้น ผู้วิจัยเห็นถึงความจำเป็นและประโยชน์ของการส่งเสริมบทบาทของผู้ปกครอง โดยใช้ชุดกิจกรรม “Digital Balance” ในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย โดยชุดกิจกรรมนี้จะประกอบไปด้วยเอกสารในการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและกิจกรรมที่ผู้ปกครองจะนำไปปฏิบัติร่วมกับเด็กได้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้สื่อดิจิทัลร่วมกับเด็ก ด้านการวางกฎเกณฑ์ในการใช้สื่อดิจิทัล และด้านการส่งเสริมทักษะและความรู้ เพื่อให้ผู้ปกครองได้รับความรู้และสามารถนำไปจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ การฝึกตั้งคำถาม ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานของการรู้เท่าทันสื่อของเด็กปฐมวัย ทั้งนี้เมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้วผู้ปกครองมีการบันทึกผลการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ชุดกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นแนวทางให้กับผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กปฐมวัยเพื่อเปิดโอกาสและสร้างให้เด็กเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีความรู้ความสามารถในการเข้าถึงสื่อได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม “Digital Balance”

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประเด็นที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย (Mendoza, 2009)	1) การใช้สื่อดิจิทัลร่วมกับเด็ก	1.1) การใช้สื่อดิจิทัลร่วมกับเด็กโดยตั้งใจ 1.2) การใช้สื่อดิจิทัลร่วมกับเด็กโดยไม่ตั้งใจ
	2) การวางกฎเกณฑ์ในการใช้สื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล	2.1) กฎเกณฑ์ด้านเนื้อหา 2.2) กฎเกณฑ์ด้านเวลา
	3) การส่งเสริมการคิดแบบมีวิจารณญาณ	3.1) การใช้เหตุผลที่มีต่อเนื้อหาของสื่อดิจิทัล

3.2) การตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหา
ของสื่อดิจิทัล

ตาราง 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนชั้นอนุบาล 2 และชั้นอนุบาล 3 ของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ปีการศึกษา 2563 จังหวัดกำแพงเพชร จำนวนทั้งสิ้น 45 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนชั้นอนุบาล 2 และชั้นอนุบาล 3 ของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ปีการศึกษา 2563 จังหวัดกำแพงเพชร จำนวนทั้งสิ้น 40 คน ที่ได้จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างใน วรณิ แกมเกตุ, 2555) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% มีความคลาดเคลื่อน ± 5 โดยมีรายละเอียดในตารางที่ 2 จากนั้นผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยวิธีจับฉลาก จนกระทั่งได้กลุ่มตัวอย่างครบตามที่กำหนด

ระดับชั้น	จำนวนผู้ปกครองนักเรียน (ประชากร)	กลุ่มตัวอย่าง
อนุบาล 2	25	23
อนุบาล 3	20	18
จำนวนผู้ปกครองนักเรียน	45	40

ตาราง 2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับชั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดกิจกรรม “Digital Balance” โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดกิจกรรมของ Peace Corps (2017) และ European Union (2016) เกี่ยวกับองค์ประกอบขั้นตอนของชุดกิจกรรม จากนั้นจัดเรียงลำดับกิจกรรมจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่ไกลตัว มีทั้งหมด 8 กิจกรรม ได้แก่ พ่อแม่รู้ว่าหนูต้องโอ(เค)

ไหนบอกหน่อย สื่อที่ดีต้องเลือกดีดี ตอบใช่หรือไม่ ผู้ปกครอง stand by เวลาสำคัญแค่ไหน พ่อแม่คือแบบอย่าง และสื่อที่ดีต้องมีประโยชน์ โดยดำเนินกิจกรรมครั้งละ 45 นาที จำนวน 8 วัน จากการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหาได้ค่าเท่ากับ 0.67-1.00 โดยมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ 0.81

ผลของการใช้ชุดกิจกรรม “Digital Balance” ที่มีต่อบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย

2. แบบประเมินบทบาทของผู้ปกครอง โดยใช้ชุดกิจกรรม “Digital Balance” ที่มีต่อบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย มีจำนวนทั้งหมด 1 ชุด จำนวน 2 ตอน แบ่งเป็นตอนที่ 1 จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 จำนวน 15 ข้อ รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ การศึกษา อุปกรณ์สื่อที่ใช้ที่บ้าน เพื่อศึกษาภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (check list) มีจำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบประเมินเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้สื่อดิจิทัลร่วมกับเด็ก ด้านการวางกฎเกณฑ์ในการใช้สื่อสารสนเทศ และดิจิทัล และด้านการส่งเสริมการคิดแบบมีวิจารณญาณ มีจำนวน 15 ข้อ คะแนนรวม 45 คะแนน ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (scoring rubric) 3 ระดับ แปลผลคะแนนเทียบกับเกณฑ์เพื่อระบุระดับบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้ชุดกิจกรรม “Digital Balance”

ผู้วิจัยนำแบบประเมินเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแบบประเมินกลับไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุมของเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาในแต่ละข้อคำถามที่ใช้เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขเป็นเครื่องมือที่มีความสมบูรณ์ โดยมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ 0.81

3. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เรื่อง แนวทางของผู้ปกครองในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย ด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับการดำเนินวิธีการส่งเสริมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย สภาพปัญหาอุปสรรคของการใช้สื่อดิจิทัล โดยมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ 0.86

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรถึงผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อทดลองใช้กับผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง และเตรียมเครื่องมือในการทดลอง ได้แก่ ชุดกิจกรรม “Digital Balance” แบบประเมินเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย และ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เรื่อง แนวทางของผู้ปกครองในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย

2. ผู้วิจัยทำการประเมินผู้ปกครองก่อนการทดลอง (Pre-test) โดยนำแบบประเมินเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยทั้งหมด 1 ชุด จำนวน 2 ตอนไปประเมินกับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยจำนวน 40 คน ใช้ระยะเวลา 1 สัปดาห์ โดยได้รับแบบสอบถามแบบสอบถามคืนทั้งหมดจำนวน 40 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 โดยเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็น 100%

3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยใช้ชุดกิจกรรม “Digital Balance” กับผู้ปกครองเด็กปฐมวัยระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง รวมการทดลองทั้งหมด 16 ครั้ง ใช้เวลาครั้งละ 45 นาที

4. ผู้วิจัยสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured Interview) (รัตนะ บัวสนธิ์, 2556) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เรื่อง แนวทางของผู้ปกครองในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลสำหรับเด็กปฐมวัย

5. ผู้วิจัยทำการประเมินผู้ปกครองหลังการทดลอง (Post-test) โดยใช้แบบประเมินเกี่ยวกับบทบาท

6. ของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยตามวิธีที่ใช้ประเมินก่อนการทดลองและนำผลจากการประเมินไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละตอนโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หาค่าสถิติขั้นพื้นฐาน ได้แก่ แจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลคะแนนเทียบเกณฑ์เพื่อระบุบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยโดยแบ่งเกณฑ์อัตราภาคขั้นเป็น 3 ช่วงคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.00 หมายถึง อยู่ในระดับดี

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับพอใช้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับควรส่งเสริม

2. ทดสอบสมมติฐานด้วยค่าที่ เปรียบเทียบผลต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโดยใช้สถิติการทดสอบที (t-test for dependent sample)

3. วิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบความสมบูรณ์โดยใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ดังนี้

3.1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) แหล่งข้อมูลที่ใช้พิจารณาตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งข้อมูล สถานที่ และแหล่งบุคคลที่มีความแตกต่างกัน

3.2) การตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นจำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จังหวัดกำแพงเพชร

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 57.30 มีอายุระหว่าง 31- 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.10 สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 85.90 จำนวนอุปกรณ์สื่อที่ใช้ในครัวเรือนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.63 เครื่อง/ครอบครัว โดยจำนวนของโทรศัพท์สมาร์ทโฟนมีมากที่สุดคิดเป็น 3.10 เครื่อง/ครอบครัว

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม “Digital Balance”

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยคะแนนบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย

บทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับเด็กปฐมวัย	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
	M	S	ผล	M	S	ผล
ด้านการใช้สื่อดิจิทัลร่วมกับเด็ก	1.66	.55	ควรส่งเสริม	2.92	.22	ดี
1. การใช้สื่อดิจิทัลร่วมกับเด็กโดยตั้งใจ	1.65	.49	ควรส่งเสริม	2.90	.31	ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 การแสดงอาการขณะใช้สื่อร่วมกัน	1.60	.50	ควรส่งเสริม	2.85	.37	ดี

บทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับเด็กปฐมวัย	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
	M	S	ผล	M	S	ผล
(หัวเราะ/ตื่นเต้น/ร้องไห้ เป็นต้น)						
ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 การพูดคุยเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ร่วมกัน	1.74	.55	ควรส่งเสริม	3.00	.30	ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 การเลือกรายการสื่อที่จะรับชมร่วมกัน	1.57	.38	ควรส่งเสริม	2.92	.22	ดี
2. การใช้สื่อดิจิทัลร่วมกับเด็กโดยไม่ตั้งใจ	1.84	.36	ควรส่งเสริม	2.74	.28	ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 การใช้สื่อของผู้ปกครองขณะที่เด็กอยู่ บริเวณเดียวกัน	1.65	.49	ควรส่งเสริม	2.57	.25	ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 การใช้สื่อของผู้ปกครองที่เกิดขึ้นก่อน หน้าแม้ว่าภายหลังมีเด็กเข้ามาร่วมใช้สื่อด้วย	1.60	.50	ควรส่งเสริม	2.60	.30	ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 2.3 การรับชมสื่อเดิมต่อไปแม้ว่าเด็กจะไม่ สนใจ	1.74	.55	ควรส่งเสริม	2.75	.28	ดี
การวางกฎเกณฑ์ในการใช้สื่อดิจิทัล	1.21	.23	ควรส่งเสริม	2.78	.28	ดี
1. การวางกฎเกณฑ์ด้านเนื้อหา	1.50	.38	ควรส่งเสริม	2.84	.25	ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 การกำหนดขอบเขตของเนื้อหาสื่อที่จะ รับชมในแต่ละครั้ง	1.54	.35	ควรส่งเสริม	2.75	.32	ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 การให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือก เนื้อหาที่เหมาะสม	1.45	.33	ควรส่งเสริม	2.80	.29	ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 การเลือกเนื้อหาตามคำแนะนำในการจัด ระดับความเหมาะสมของสื่อ	1.44	.31	ควรส่งเสริม	2.70	.41	ดี
2. การวางกฎเกณฑ์ด้านเวลา	1.00	.00	ควรส่งเสริม	2.48	.47	ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 การสร้างข้อตกลงเรื่องเป็นเวลาโดย ผู้ปกครองเป็นผู้พิจารณาตามความเหมาะสม	1.00	.00	ควรส่งเสริม	2.55	.44	ดี

บทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อ สำหรับเด็กปฐมวัย	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
	M	S	ผล	M	S	ผล
ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 การสร้างข้อตกลงเรื่องของเวลาร่วมกัน กับเด็กก่อนการใช้สื่อทุกครั้ง	1.00	.00	ควรส่งเสริม	2.49	.46	ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 2.3 การสร้างข้อตกลงเรื่องของเวลาตาม คำแนะนำของ The American Academy of Pediatrics (AAP)	1.00	.00	ควรส่งเสริม	2.40	.50	ดี
ด้านการส่งเสริมทักษะและความรู้	1.30	.23	ควรส่งเสริม	2.54	.51	ดี
1. การส่งเสริมทักษะจากการให้คำแนะนำและการเป็น แบบอย่างของผู้ปกครอง	1.50	.38	ควรส่งเสริม	2.45	.56	ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 การคิดแบบมีวิจารณญาณ	1.45	.33	ควรส่งเสริม	2.40	.57	ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 การสื่อสาร	1.50	.38	ควรส่งเสริม	2.54	.51	ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 การกำกับตนเอง	1.30	.30	ควรส่งเสริม	2.52	.50	ดี
2. การส่งเสริมความรู้จากการให้คำแนะนำและการเป็น แบบอย่างของผู้ปกครอง	1.50	.23	ควรส่งเสริม	2.68	.28	ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 ความรู้ด้านภาษา	1.54	.40	ควรส่งเสริม	3.00	.30	ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์	1.03	.12	ควรส่งเสริม	2.47	.50	ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 2.3 ความรู้ด้านคณิตศาสตร์	1.00	.00	ควรส่งเสริม	2.40	.53	ดี
รวม	1.36	.21	ควรส่งเสริม	2.76	.25	ดี

จากตาราง 3 พบว่า ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยหลังการได้รับการจัดกิจกรรม Digital Balance สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรม อธิบายรายด้านได้ดังนี้

ด้านการใช้สื่อดิจิทัลของผู้ปกครองร่วมกับเด็ก ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.66 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .55 และหลังการใช้ชุดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .22 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาวิเคราะห์ทางสถิติ พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยด้านการใช้สื่อดิจิทัลของผู้ปกครองร่วมกับเด็ก สูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรม

ด้านการวางกฎเกณฑ์ในการใช้สื่อดิจิทัล ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.21 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .23 และหลังการใช้ชุดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .28 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาวิเคราะห์ทางสถิติ พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยด้านการวางกฎเกณฑ์ในการใช้สื่อดิจิทัล สูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรม

ด้านการส่งเสริมทักษะและความรู้ ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.30 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .23 และหลังการใช้ชุดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .51 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาวิเคราะห์ทางสถิติ พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยด้านการส่งเสริมทักษะและความรู้ สูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยเชิงเนื้อหาเรียบเรียงเชิงพรรณนาของการใช้ชุดกิจกรรม “Digital Balance ” พบว่า

1. **ด้านการใช้สื่อดิจิทัลของผู้ปกครองร่วมกับเด็ก** ผู้ปกครองแสดงออกถึงความกระตือรือร้น การมีส่วนร่วม โดยเฉพาะด้านการใช้สื่อร่วมกันอย่างตั้งใจระหว่างผู้ปกครองและเด็ก เนื่องจากเด็กปฐมวัยยังจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการตัดสินใจ เด็กปฐมวัยยังจำเป็นต้องได้รับคำแนะนำถึงความเหมาะสมในสื่อที่เด็กสามารถเข้าถึงได้ การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมถือเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้รู้ถึงเนื้อหาสาระของสื่อที่เด็กได้รับชม รวมทั้งได้มีโอกาสฟังความคิดเห็นของเด็กในสื่อเหล่านั้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนการใช้สื่อในครั้งต่อไป

2. **ด้านการวางกฎเกณฑ์ในการใช้สื่อดิจิทัล** ผู้ปกครองแสดงออกถึงความเข้าใจในบทบาทของตนเองเกี่ยวกับการกำหนดกฎเกณฑ์ การควบคุมเนื้อหาสื่อ รวมทั้งกำหนดระยะเวลาในการเข้าถึงสื่อของเด็กปฐมวัย จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองที่ผ่านมาพบว่า ก่อนการได้รับความรู้ผ่านการใช้ชุดกิจกรรมผู้ปกครองไม่ได้ตระหนักถึงระยะเวลาในการใช้สื่อของเด็กปฐมวัยเท่าที่ควร ผู้ปกครองจะให้โอกาสเด็กเป็นผู้พิจารณาหรือตัดสินใจเองว่าจะสิ้นสุดการใช้สื่อเมื่อใด นอกจากนี้ผู้ปกครองบางส่วนจะใช้ระยะเวลาของสื่อเป็นตัวกำหนด เช่น หากสื่อเรื่องนั้นมีระยะเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที ผู้ปกครองก็จะให้เด็กใช้สื่อตามระยะเวลาจนจบ

3. ด้านการส่งเสริมทักษะและความรู้ ผู้ปกครองแสดงออกถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้สื่อสำหรับเด็กปฐมวัย หลังจากใช้ชุดกิจกรรมพบว่า ผู้ปกครองใส่ใจในการเป็นต้นแบบในการใช้สื่อทั้งในด้านทักษะและความรู้ เช่น ทักษะการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ การตั้งคำถามกับสื่อที่เข้าถึงการคิดอย่างเป็นเหตุและผล รวมถึงการยั้งคิดและไตร่ตรองต่อสื่อที่ได้รับชม ด้วยชุดกิจกรรมทำให้ผู้ปกครองตระหนักว่าหนึ่งในวิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเกิดขึ้นจากการเลียนแบบ ซึ่งเกี่ยวข้องถึงพฤติกรรมการใช้สื่อที่ดีด้วยเช่นกัน ดังนั้นเพื่อให้เด็กเกิดทักษะและความรู้จากการเข้าถึงสื่อผู้ปกครองจำเป็นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแสดงออกอย่างเหมาะสมทั้งต่อหน้าและลับหลังเด็ก เพราะนอกจากที่เด็กจะได้เรียนรู้จากตัวแบบที่ดีแล้วนั้นผู้ปกครองเองยังได้ฝึกการเป็นผู้ใช้สื่อที่ดีตลอดเวลาด้วยเช่นกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาผลของการใช้ชุดกิจกรรม “Digital Balance” ที่มีต่อบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัย สามารถอภิปรายผลได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรม “Digital Balance” พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการใช้ชุดกิจกรรม ด้านที่มีค่าคะแนนมากที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมทักษะและความรู้ ซึ่งเป็นด้านที่มีผลต่อกระบวนการคิดและทัศนคติที่เด็กมีต่อสื่อและการใช้สื่อทุกประเภท สอดคล้องกับ Fujioka and Austin (2002) ที่ได้เสนอว่าผู้ปกครองมีผลต่อการเลือกสื่อของเด็ก โดยเด็กมีการบริโภคสื่อที่มีเนื้อหาเชิงบวกมากขึ้นและบริโภคสื่อด้านลบน้อยลง หากผู้ปกครองต้องการให้เด็กรู้จักคิดวิเคราะห์สื่อที่ได้รับชม ผู้ปกครองสามารถทำได้โดยการให้เด็กได้สะท้อนทั้งความคิดและความรู้สึกของตนเองจากสื่อที่เด็กได้บริโภคไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสะท้อนความคิดและความรู้สึกเป็นวิธีการเรียนรู้อย่างหนึ่งของเด็กปฐมวัย เด็กจะเกิดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับการคิดที่ต้องอาศัยพัฒนาการด้านสติปัญญา หากเด็กปฐมวัยได้รับโอกาสจากผู้ปกครองได้พัฒนาการคิดวิเคราะห์ การสำรวจ และการตั้งคำถามอย่างสม่ำเสมอจะส่งผลให้เด็กปฐมวัยพัฒนาความคิดไปในขั้นที่สูงขึ้น ทั้งนี้หากผู้ปกครองและเด็กร่วมกันคัดเลือกสื่อที่กระตุ้นให้เด็กได้ฝึกทักษะดังกล่าวด้วยนั้นการเข้าถึงสื่อของเด็กปฐมวัยนอกจากจะได้ความสนุกแล้วเด็กยังได้รับการพัฒนาในเชิงทักษะอีกด้วย ดังที่ Mille (2005) ได้กล่าวถึงการใช้สื่อในชีวิตประจำวันของเด็กกว่าสื่อที่มีบทบาททั้งในทางบวกและทางลบต่อการใช้ชีวิตของเด็กมากที่สุดได้แก่ โทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต กล่าวคือ บทบาทในเชิงบวกจะเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความรู้ ความสนใจ ทัศนคติ งานอดิเรก และวิถีชีวิต ในทางตรงกันข้ามบทบาทในเชิงลบคือพฤติกรรมติดการใช้สื่อรวมถึงพฤติกรรมรุนแรงจากการรับชมสื่อ หากเด็กได้รับสื่อที่มีคุณภาพจะส่งผลให้เด็กมีโอกาสในการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อพัฒนาการของเด็ก นำไปสู่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และหากเด็กได้รับเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมกับวัยของเด็กอาจทำให้เด็ก

เกิดการเลียนแบบในสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ได้เช่นเดียวกัน นอกการส่งเสริมให้เด็กได้รับสื่อที่เหมาะสมแล้วนั้นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยได้คิดแก้ปัญหา หรือสนับสนุนการตั้งคำถามและตอบคำถามของเด็กถือเป็นการวางรากฐานเตรียมความพร้อมให้เด็กได้คิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับ นิภาภรณ์ เสียนมัน (2563) ได้กล่าวว่า การสร้างนวัตกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้คิดวิเคราะห์คิดสร้างสรรค์คิดผลิตภาพและคิดรับผิดชอบจะต้องพัฒนาทักษะที่จำเป็น อาทิ การสังเกต การจับประเด็น การแยกแยะ การจัดหมวดหมู่ การสรุป การประยุกต์ใช้ การมองเห็นอะไรใหม่ ๆ การตั้งคำถาม การแก้ปัญหา การคิดต่อเนื่อง การประเมินเหตุการณ์ การมองเห็นประโยชน์ ฯลฯ เพื่อเป็นการเตรียมสมรรถนะผู้เรียนให้มีความพร้อมในโลก 4.0 ต่อไป การปฏิบัติเพื่อส่งเสริมประโยชน์มากที่สุดคือการที่ผู้ปกครองและครูร่วมมือกันในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้ในการเข้าถึงและส่งเสริมการคิดขั้นพื้นฐานเพื่อให้ในอนาคตเมื่อเด็กมีพัฒนาการที่พร้อมและวุฒิภาวะเพียงพอเด็กจะสามารถวิเคราะห์และประเมินคุณค่าของสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยรองลงมา คือ ด้านการวางกฎเกณฑ์ในการใช้สื่อดิจิทัล เป็นประเด็นที่ผู้ปกครองสามารถทำได้ 2 ด้าน ได้แก่ การวางกฎด้านเนื้อหา และการวางกฎด้านเวลา ซึ่งการวางกฎเกณฑ์ทั้งสองด้านมีผลต่อการใช้สื่ออย่างมีคุณภาพของเด็ก และจะนำไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Richard Feed (2015) พบว่า การเป็นสื่อกลางในการวางกฎเกณฑ์ในการใช้สื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลช่วยให้การเข้าถึงสื่อของเด็กมีคุณภาพมากขึ้นและลดอัตราการบริโภคเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมให้น้อยลง นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ปกครองมีพฤติกรรมการวางกฎการใช้สื่อกับเด็กที่มีการควบคุมตนเองได้น้อย ซึ่งสถาบันการศึกษาด้านกุมารแพทย์ศาสตร์สหรัฐ (American Academy of Pediatrics) และสมาคมกุมารแพทย์ศาสตร์แคนาดา (Canadian Pediatric Society) พบว่าการใช้เวลาหน้าจอของเด็กต้องคำนึงถึงความเหมาะสมตามพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย และเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมการอบรมเลี้ยงดู (Nurturing Activity) ระหว่างพ่อแม่กับลูกโดยไม่ปล่อยให้เด็กเล่นอยู่กับหน้าจอตามลำพัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสื่อที่เด็กปฐมวัยได้รับจะส่งผลต่อพัฒนาการและพฤติกรรมของเด็กที่ละน้อย สื่อที่เด็กปฐมวัยได้รับส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสารทางเดียว ขาดการโต้ตอบอย่างเป็นธรรมชาติซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ขัดแย้งกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย การเรียนรู้ที่เกิดจากการเล่นที่ไม่มีโครงสร้างนั้นมีคุณค่ากับสมองที่กำลังพัฒนามากกว่าสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เด็กที่อายุน้อยกว่า 2 ปีควรได้รับโอกาสให้ได้ปฏิสัมพันธ์และเล่นกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า และผ่านการเลียนแบบจากบุคคลและสิ่งที่อยู่รอบตัว เพื่อเป็นการพัฒนาให้เด็กปฐมวัยมีสมรรถนะที่เหมาะสมสอดคล้องกับธรรมชาติในวัยนั้น ๆ การควบคุมการใช้สื่อคือการปกป้องเด็กจากสิ่งที่อันตรายต่อเด็กโดยเป็นการควบคุมปัจจัยภายนอกที่จะส่งผลกระทบต่อเด็ก จากนั้นจึงเริ่มใช้วิธีการส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและเด็กเพื่อพัฒนาการควบคุมตนเองของเด็ก และเพิ่มการควบคุมปัจจัยการเข้าถึงสิ่งที่ไม่เหมาะสมของเด็กด้วยตนเอง

ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยด้านการใช้สื่อดิจิทัลของผู้ปกครองร่วมกับเด็กเป็นประเด็นที่ผู้ปกครองมีการปฏิบัติน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นอื่น ๆ พบว่า การเลือกสื่อที่จะรับชมร่วมกัน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ Potter (2011) ที่พบว่า เด็กสามารถบริโภคสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลได้เป็นจำนวนชั่วโมงที่มากในแต่ละวัน อีกทั้งยังสามารถเลือกรับเนื้อหาของสื่อได้อย่างอิสระตามความต้องการของตนเอง ในบางช่วงเวลาของวันที่สื่อไม่มีความเหมาะสมที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก เด็กจะต้องรับชมพร้อมกับผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการสร้างทัศนคติให้แก่เด็ก โดยความสำคัญของการใช้สื่อร่วมกับเด็กคือการปฏิบัติที่ต้องใช้ความร่วมมือกันระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง เพื่อเป็นการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้เกิดขึ้นกับตัวเด็กได้ด้วย

2. จากผลการศึกษาพบว่า การใช้ชุดกิจกรรม “Digital Balance” ที่มีต่อบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบชุดกิจกรรมโดยวิเคราะห์จากแนวคิดการเท่าทันสื่อของ National Association for Media Literacy Education (NAMLE) ร่วมกับบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข และคัดเลือกเหตุการณ์ข่าวสารด้านบทบาทของผู้ปกครองในการใช้สื่อร่วมกับเด็กปฐมวัยที่กำลังเป็นประเด็นที่น่าสนใจในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีพื้นฐานทางการศึกษาสำหรับผู้ปกครองมาปรับใช้ในชุดกิจกรรมเพื่อให้ผู้ปกครองสามารถเรียนรู้ได้อย่างถ่องแท้ ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ เริ่มต้นจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัวของเด็ก สอดคล้องกับ Essa (1996) ที่เสนอว่า การสร้างเสริมความรู้ของผู้ปกครองในประเด็นเกี่ยวกับธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กเป็นหน้าที่สำคัญ การมีความรู้ที่ถูกต้องจะช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจพฤติกรรมเด็ก และสามารถส่งเสริมพัฒนาการเด็กตามวัยได้อย่างถูกต้อง สามารถสังเกตพฤติกรรมและปัญหาของเด็กอย่างเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ได้ว่าการแสดงออกบางอย่างของเด็กเป็นการแสดงออกที่เป็นไปตามวัย ไม่ได้เป็นสิ่งผิดปกติ แต่อย่างไรก็ตามพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอาจเป็นผลมาจากวิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองได้เช่นเดียวกัน การศึกษาสำหรับผู้ปกครองจะเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจอย่างแท้จริงว่าการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยจะเกิดขึ้นได้ดีผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้การรับรู้และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นสอดคล้องเหมาะสมกับวัย อย่างไรก็ตามการศึกษาผู้ปกครองจะมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงนั้น นอกเหนือจากองค์ความรู้แล้ว ผู้ปกครองจำเป็นต้องมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในคุณค่าของตนเองว่าจะสามารถพัฒนาให้บุตรหลานเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าควรนำกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยเพิ่มเติม เนื่องจากการที่เด็กปฐมวัยจะมีารู้เท่าทันสื่อได้นั้นจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่ทำให้เด็กได้คิด แก้ไขปัญหา และถ่ายทอดสิ่งที่คิดออกมาโดยใช้ภาษาที่เหมาะสม สมรรถนะที่สำคัญคือสมรรถนะด้านการคิด สติปัญญา และพัฒนาการทางภาษา เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมทักษะการคิดขั้นสูงต่อไป

1.2 จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองต้องคำนึงถึงสถานการณ์ปัจจุบัน ควรมีการนำประเด็นข่าวเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นมาใช้ในการจัดประสบการณ์ เพื่อให้ผู้ปกครองและเด็กปฐมวัยตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ และนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในการเข้าถึงสื่อที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการสำรวจความรู้ความต้องการในประเด็นการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลของผู้ปกครองก่อน

เอกสารอ้างอิง

ธีราภรณ์ มากมี. (2563). การศึกษาปัญหาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จังหวัดสุโขทัย. วารสารครูพิบูล, 7(2), 284-294

นิภาภรณ์ เสียนมัน. (2563). แนวทางการบริหารสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนเพื่อรองรับการศึกษา 4.0 ในจังหวัด

สมุทรสาครจำนวน 18 แห่ง. วารสารครูพิบูล, 7(2), 183-196

พรทิพย์ เย็นจะบก. (2557). การเรียนรู้เท่าทันสื่อสำหรับครูปฐมวัย. (ม.ป.ท.)

รัตนะ บัวสนธิ. (2556). การวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา = *Qualitative research in education*.

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- วรรณิ์ แกมเกต. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุรเกียรติ์ ชาติวัฒน์วิทย์. (2556). การพัฒนาเชิงโมเดลสาเหตุของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของ
นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4-6: การวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างสังกัด. *OJED*, 8(1), 401-413
- Chakroff, J. L. & Nathanson, A. I. (2008). Parent and school interventions: Mediation and medialiteracy. *The Handbook of Children, Media, and Development*. Blackwell.
- Essa, Eva. (1996). *Introduction to early childhood Education*. Delmar Publisher.
- European Union. (2016). *Classification of learning activities (CLA)*. Publications Office of the European Union https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3_85_95_98/7_65_97_50/KS-GQ-15-0_11-ENN.pdf/978de2eb-5fc9-4447-84d6-d0b5f7bee723
- Fujioka, Y. & Austin, E. W. (2002). The relationship of family communication patterns toparental mediation styles. *Communication Research.*, 29(6), 642-665.
- Ivanovic, M. (2014). Development of media literacy – an important aspect of modern education. *Procedia – Social and Behavioral Sciences.*, 149, 438-442.
- Mille,E. (2005). Fighting technology for toddlers. *British journal of educational technology.*, 36(2), 145-157.
- National Association for Media Literacy Education. (2007). *Core Principles of Media Literacy Education in the United States*. The National Academies Press.
- Peace Corps. (2017). *Environmental Activities for Youth Clubs and Camps*. OPATS. https://files.peacecorps.gov/documents/PC_Environmental_Activities_508_mNd3UVx.pdf
- Potter, J. (2011). *Media literacy*. Sage.
- Rogow, F. (2015). *Media literacy in early childhood education: Inquiry-based technology Integration*. Routledge.